

Mjøsa – Samarbeid satt i system

Av Odd Henning Stuen

Odd Henning Stuen er daglig leder i Vassdragsforbundet for Mjøsa med tilløpselver og prosjektleder i Vannområde Mjøsa.

Artikkelen er basert på et innlegg på Verdens Vanndag 19. mars 2013.

Innledning

I over 40 år har samarbeid preget vannforvaltningen i Mjøsområdet. Tidlig på 1970-tallet var budskapet klart: «Mjøsa kan dø – og skal reddes!» Fosfortilførselen til Mjøsa måtte reduseres i løpet

av kort tid, hvis ikke fryktet man at det kunne oppstå en varig forurensningssituasjon med misfarget vann, algebegrodde strender og illeluktede drikkevann, og ørreten ville bli fordrevet av abbor, mort og gjedde. Folk følte utfordringene på kroppen, og man satte i verk tiltak til beste for vannmiljøet og de ulike brukerinteressene.

Bilde 1. Mjøsa – en dag i juni (Foto: Odd Henning Stuen)

Mjøsaksjonene

Over en periode på 20 år ble det bygd kloakkledninger og rensanlegg, og tiltak ble rettet mot avfallshåndtering, industri, landbruk og spredt bebyggelse. Dessuten innførtes forbud mot fosfatholdige vaskemidler. Alle bidro, og resultatet ble meget bra. Fosfortilførselen til Mjøsa var redusert med opp mot 50 %. I 1993 kunne man lese at «Mjøsa er reddet». En gigantisk snuoperasjon hadde gjort innsjøen til en av de reneste i Europa. Ifølge daværende Statens forurensnings-tilsyn (SFT) var Mjøsa like ren som i 1950-årene. SFT uttalte at «dette er en av Norges mest vellykkede miljøaksjoner noensinne».

Hvorfor lyktes man?

I tillegg til å være vannkilde for svært mange mennesker og industrien, er Mjøsa viktig for fiske og annet friluftsliv. Befolkningen har et sterkt eierforhold til innsjøen og det rene vannet. Dårlig lukt, smak og utseende var til å ta og føle på, og problemene utløste et stort engasjement, dug-

nadsånd og nødvendig handling. Både forskere og lokale ildsjeler bidro til at saken fikk en politisk forankring og at det ble bevilget betydelige summer over statens budsjetter. Mjøsaksjonene satte seg klare og konkrete mål, og den etterfølgende tiltaksgjennomføringen var meget målrettet. Underveis var det hele tiden god informasjon og kunnskapsformidling.

Arven etter Mjøsaksjonene

Staten satt lenge i førersetet når det gjaldt overvåking av Mjøsavassdraget, men fra midt på 1990-tallet overtok en regional styringsgruppe mye av ansvaret for dette. I 2003 ble *Vassdragsforbundet for Mjøsa med tilløpselver* etablert som en ideell forening med oppgaver knyttet til å finansiere, gjennomføre og rapportere en årlig tilstandsovervåking, samt fastsette miljømål for Mjøsa og tilløpselvene og foreslå tiltak for at disse kan nås. Samordning av andre undersøkelser i vassdraget og informasjons- og motivasjonsarbeid er andre arbeidsoppgaver.

Bilde 2. Vannområde Mjøsa – fra 2469 til 123 m.o.h., med arealer i 36 kommuner (Foto: Odd Henning Stuen)

Vassdragsforbundet har i dag 65 medlemmer, nærmere bestemt 20 kommuner, 2 fylkeskommuner, 2 fylkesmenn, 2 vassdragsregulanter og 28 bedrifter, avfallsselskaper og interesseorganisasjoner, samt 11 støttemedlemmer.

Vannforskriften

Tverrsektorielt samarbeid gjennom flere tiår har lagt et godt grunnlag for arbeidet med Vannforskriften. Lokal medvirkning og bidrag fra alle brukerinteressene er fortsatt svært viktig. Vassdragsforbundet kom nokså tidlig på banen ved å være sekretariat for Vannområde Hunnselva i første planfase. Nå er Vannområdeutvalget i Vannområde Mjøsa dannet med basis i vår organisasjon.

Oppsummering

Vannforvaltningen i Mjøsområdet har vært basert på godt samarbeid i lang tid. Gode erfaringer fra Mjøsaksjonene og tiden etterpå gjør det i dag enklere å gjennomføre Vannforskriften lokalt og regionalt.

Vannforskriftsprosessen kan noen ganger virke så omstendelig og langdryg at man frykter det går ut over det faglige innholdet, og det blir nok innimellom fristende å dytte problemer og utfordringer foran seg. Men å stikke hodet i sanden er en dårlig taktikk. Et samarbeid satt i system, og en forståelse av at alle trenger rent vann, er helt nødvendig for å nå målet om minst god økologisk og god kjemisk miljøtilstand i alt norsk vann innen 2021.